

Gorbatxov i les dues ànimes

L'expectació i "bona onda" que provoca a Occident la candidatura presidencial de Gorbatxov es proporcional al menyspreu que expressa la immensa majoria de l'opinió pública russa, el 99%, sobre les aspiracions de qui va ser el gran líder de la *perestroika*. I si fa deu anys els occidentals es podien imaginar els nivells d'impopularitat del secretari general, i els russos no podien entendre de què venia tanta fascinació estrangera per aquell *appàratxik*, ara comencen a arribar i a entendre's les respostes a tanta perplexitat.

Gorbatxov no agrada als russos pel mateix motiu que agrada molt als occidentals, i agrada tant als occidentals per allò mateix que els russos detesten. Les primeres aparicions públiques de Mikhaïl Serguèievitx i de Raïssa Màxímovna, tant en territori soviètic com a l'estranger, van visualitzar estils incompatibles amb el comunitarisme rus i el col·lectivisme soviètic: els somriures d'un matrimoni que es tracta afectuosament en públic; l'espontaneïtat d'un líder que no necessita els excessos de vodka per trencar el protocol i expressar emocions; o la gosadia de la dona del secretari general d'anar-se'n a comprar per Nova York fent servir una targeta Visa no precisament de la categoria Or.

Tanta modernitat, tanta "estrangerització", va desencadenar més dimonis històrics que no energies transformadores en un sistema que, d'una altra banda, ja havia exhaurit la seva capacitat de reforma, si és que mai n'havia tinguda gens.

L'antic imperi rus, fins i tot en l'etapa que es va dir Unió Soviètica, sempre ha tingut dues ànimes. Dues ànimes en pena i alhora orgulloses, i incompatibles i enfrontades en la manera de percebre la realitat de Rússia, d'imaginar-ne el futur.

L'ànima rural, comunitària i igualitarista (mes tard col·lectivista) aspira a tenir el monopoli de les essències patròtiques i el lideratge de tot l'eslavisme assetjat pels "enemics de fora". Enemics, estrangers, que són precisament el model en què s'inspira l'ànima que es presenta

com a dipositària històrica de la modernització. És aquesta ànima la que va inspirar Pere el Gran a construir Sant Petersburg i els descendents del misteriosos Vells Creients a convertir-se en l'única burgesia democràtica que ha tingut Rússia. Però aquesta ànima burgesa, a més de ser raquítica i desemparada, té un pecat original: s'alimenta necessàriament d'allò que ve de fora, d'allò que és estranger i que el ruralisme rus és incapaç de produir.

En uns moments en què l'imperi se sent més acorralat que mai l'ànima patriòtica ho inunda tot. La contundència estatalista de Ziugànov,

l'histerisme de Jirinovski i el populisme de Ieltsin, inclosos els excessos etílics i els estirabots més primitius, formen part d'un mateix referent, amb el qual s'identifica una població que ha vist arrabassat l'orgull de gran potència i només li ha quedat amb la misèria de tercer món. Però aquest referent té matisos interns. Si Jirinovski i Ziugànov entrocarien amb els valors russo-soviètics generats per l'estalinisme, Ieltsin conservaria els reflexos més bolxevics, expressats en la seva capacitat de jugar arran de l'abisme, enfilant-se als tancs o bé enviant-los a bombardejar el Parlament. En canvi, la seva empenta, també impetuosa bolxevica, cap al capitalisme de xoc és el que ha arrossegat Ieltsin al territori de la "traïció", de la imperdona-

ble complicitat amb l'estranger.

En vista d'un panorama tan atapeït de fonamentalisme, poc futur té l'opció de centre-esquerra socialdemòcrata, que vol representar Gorbatxov i que ha ofert Grigori Iavlinski. Tant a l'entorn de Gorbatxov com a la coalició de Iavlinski, Iabloko, hi han anat a parar les millors energies de l'esquerra russa no contaminada pel nacional-bolxevisme. Però és una esquerra ara com ara reclosa al gueto dels "estrangers" (també hi ha anat a parar la dreta neoliberal, un cop feta la feina bruta de les privatitzacions). I ni Iavlinski, que és qui té més èxit polític i personal, no hauria de tenir excessives expectatives presidencials. Perquè, a més a més, els seu origen jueu no es a Rússia un trumfo. Més aviat fa sospitar i és viscut com una amenaça. Com en el seu temps ho va ser la targeta Visa a la mà de Raïssa Gorbatxova. ■

LLIBERT FERRI

*"L'ànima rural,
comunitària i igualitarista
pretén el monopoli
de les essències patriòtiques
i el lideratge de tot
l'eslavisme, assetjat pels
'enemics de fora.'"*